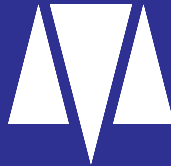

**המוסד הישראלי
לבוררות עסקית**

מייסודו של איגוד לשכות המסחר
ע"ש פרופ' סמדר אוטולנגי ז"ל

**בטאון המוסד הישראלי
לבוררות עסקית**

גיליון מס' 8, דצמבר 2022

תוכן עניינים

ביטאון מספר 8

דבר הנשיא עו"ד מנשה כהן	3
גישור בתובענות ייצוגיות עו"ד חגית בלייברג	4
הגישבור לאן? עו"ד ד"ר ישראל שמעוני	9
על גישור, בוררות וגישבור - שלושה סיפורים ירושלמיים עו"ד עמרי קאופמן	13
לנתבע כדאי "למשוך" את המשפט - האמנם? עו"ד אהרון פולק	19
חידושי פסיקה עו"ד דוד גולן	21

דבר נשיא המוסד

עו"ד מנשה כהן

אני שמח לפתוח בדברי ברכה לרגל הוצאתו לאור של הגיליון השמיני של בטאון הבוררות מטעם המוסד הישראלי לבוררות עסקית.

המוסד לבוררות הוקם לפני למעלה מ-30 שנה על ידי איגוד לשכות המסחר וביזמתה הברוכה של פרופ' סמדר אוטולנגי ז"ל. משחר הקמתו, נועד המוסד להגשים מטרה ציבורית של יישוב סכסוכים מחוץ לכותלי בית המשפט.

המוסד הישראלי לבוררות פועל להעלאת מודעות הציבור ליתרונות הגלומים בהליכי בוררות, הן לבעלי הדין והן למערכת השיפוטית. יתרונות הליכי הבוררות משתקפים בעיקר באפשרות למנות בורר בעל המומחיות הדרושה לסכסוך הספציפי, בקביעת לוחות זמנים הדוקים ליישוב הסכסוך ובכללי הבוררות הייחודיים של המוסד. יתרונות אלה אינם נתונים לבעל דין בהליך שיפוטי רגיל.

הביטאון עוסק בכמה תחומים אקטואליים הנוגעים ליישוב סכסוכים כדוגמת הליך הגישור בתובענות ייצוגיות וכן הגישבור בתחומים שונים.

המאמר הראשון עוסק בגישור בתובענות ייצוגיות, על יתרונותיו ועל האתגרים של המגשר הן מול הצדדים, הן מול בית המשפט והן במעורבות היועץ המשפטי לממשלה, בכל הנוגע לאינטרסים השונים העומדים על הפרק באישור הסדר פשרה.

המאמר השני עוסק בהליך הגישבור, אשר משלב את היתרונות של הליך הגישור יחד עם יתרונות הליך הבוררות. המאמר מעלה נקודות בעד ונגד הליך הגישבור וכן דן ביישומים של הליך הגישבור בענייני משפחה ובסכסוכי דיירים.

המאמר השלישי גם הוא דן בהליך הגישבור, תוך מתן דוגמאות מהשטח שמהן ניתן ללמוד מתי וכיצד ראוי להחיל את הליך הגישבור ו"ליהנות מכל העולמות".

והמאמר הרביעי מעלה את השאלה האם לנתבע כדאי "למשוך" את המשפט, ובמידה שכן - מה ההבדלים בין הליך בבית המשפט לעומת הליך במוסד לבוררות.

בסופו של הביטאון מצורף, כהרגלנו בקודש, קובץ עדכוני פסיקה חדשה בתחום יישוב הסכסוכים. אני תקווה כי תמצאו עניין במאמרים אלה, אשר משתלבים היטב בהגשמת ייעודו של המוסד הישראלי לבוררות.

אנו שמחים לקבל את תגובותיכם החיוביות לביטאונים המקצועיים שלנו. נשמח להמשיך ולקבל את הערותיכם והארותיכם, וכמובן מאמרים בסוגיות של בוררות וגישור, שיש בהם עניין לציבור המתדיינים ובאי כוחם.

שלכם,

מנשה כהן, עו"ד
נשיא

גישור בתובענות ייצוגיות

עו"ד חגית בלייברג¹

1. מאז חוקק חוק תובענות ייצוגיות בשנת 2006, חלה עלייה דרמטית במספר הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות שהוגשו לבתי המשפט השונים. על רקע זה, בנוסף לעומס ההולך וגובר בבתי המשפט בשל ריבוי הליכים לעומת מחסור בשופטים, הליכי גישור בתובענות ייצוגיות הולכים ותופסים תאוצה, כאלטרנטיבה שיש בה לא מעט יתרונות מבחינת חיסכון בעלויות לאור היכולת לשלוט באורך ההליך, יעילותו והאפשרות להגיע לפתרונות יצירתיים שלא מתאפשרים במסגרת הדיון בבית המשפט.
2. השימוש בהליך גישור, כשלעצמו, אף מהווה שיקול לטובת אישור הסדר פשרה בתובענה ייצוגית. כך, בשנת 2020, מתוך 54 החלטות שניתנו בתובענות ייצוגיות ושאוזכר בהן הליך גישור, ב-20 החלטות בית המשפט מצא בעובדה שהתקיים הליך גישור - טעם נוסף לאישור ההסדר.²
3. עם זאת, המציאות מעידה על כך שקיים קושי ביישומם של הסדרי פשרה/הסתלקות אשר השיגו הצדדים במסגרת הליכי גישור כאמור, הנובע מהקונפליקט המובנה הקיים בין הליך הגישור מחד גיסא ובין הליך אישור הסדר פשרה/הסתלקות בתובענות ייצוגיות מאידך גיסא.
4. ונבאר. חלק מהיתרונות הבולטים לקיומו של הליך גישור אינם מתקיימים בגישור במסגרת תובענה ייצוגית ומשכך נוצר קושי מובנה בין הליך הגישור ובין הליך אישור הסדר פשרה/הסתלקות במסגרת תובענה ייצוגית. בין היתר ברשימה זו נבחן האם ניתן להציע משקלות לבחינה שהן שונות, בנסיבות מתאימות, מבחינת שקילת הסדר פשרה/הסתלקות עליו נוהל משא ומתן במישרין בלא סיוע מגשר. ת, וזאת כדי שהליך אישור הפשרה המורכב לא יביא לשפיכת התינוק עם המים.
5. כך, אחד היתרונות המובהקים בגישור הוא השתתפותו הפעילה ובמישרין של הצד להליך (שלא רק באמצעות בא כוחו). יתרון זה כמעט ולא קיים בגישורים בתביעות ייצוגיות בהם, בחלק לא מבוטל, המבקשת כלל אינו/אינה משתתפת בהליך. יתרה מכך, גם אם המבקשת משתתפת בגישור הם מתיימרים לייצג קבוצה של אנשים שאינם נוטלים חלק בהליך. לכן, על מגשרת לדאוג אף לטובת הקבוצה שאינה באה בפניו.

1 עו"ד בלייברג הינה ראש מחלקת ליטיגציה תאגידית, מנהלית ותובענות ייצוגיות, גולדפרב זליגמן ושות'

2 אלון קלמנט **חובות המגשר בתובענה ייצוגית והשפעתן על אישור הסדר פשרה**, תוב(ע)נות ייצוגיות - בלוג הקליניקה לתובענות ייצוגיות (21.3.2021).

6. חסרון הזה נרפא על-ידי הדרישות לאישור הסדרי פשרה/הסתלקות לפי חוק תובענות ייצוגיות - קבלת עמדת היועמ"ש, מינוי בודק, מתן אפשרות לחבר קבוצה להתנגד, ואישור בית המשפט שההסדר ראוי הוגן וסביר. כך, נשמר האינטרס של חברי הקבוצה.
7. יתרונות נוספים של הליך גישור שגם הם מתאינים בשלב אישור הסדר הפשרה/הסתלקות במסגרת בהליך התובענה הייצוגית - הסודיות והחיסיון. יתרונות אלו המאפשרים לצדדים לדבר בחופשיות עם המגשרת או להראות לו. לה מסמכים, מעוררת קושי בשלב אישור הסדר הפשרה. להבדיל מהליך גישור רגיל, שרבים מההסכמים המתגבשים במסגרתו אינם נחשפים בפני בית המשפט, בגישור בתובענה ייצוגית גיבוש ההסכמות כרוך בחשיפת נתונים. כך, בהתאם להוראות סעיף 18(ב) לחוק תובענות ייצוגיות, יש לגלות במסגרת הסכם הפשרה, בגילוי נאות, את כל הפרטים המהותיים הנוגעים לו, ובין היתר, גודל הקבוצה והיקף החשיפה של הצד הנתבע, באם התובענה הייצוגית תתקבל והטענות העולות בה מתבררות כנכונות - וזאת תוך מעין "דילוג" משלב בקשת האישור, אשר הליך הגישור מתנהל במסגרתו בדרך כלל, לשלב הדיון בתובענה עצמה תוך כימות הנזק הקבוצתי. כמובן שהיקף החשיפה נקבע על יסוד נתוני אמת שעל הצדדים לחשוף במסגרת הליך הגישור, ולעיתים לאחר חוות דעת מומחים מטעם המגשרת.
8. הקושי בהליך אישור הסדר הפשרה מתגלע לעיתים בהוראות אחרות שמצאו ביטוי בהסכם הפשרה שהן פרי רקמה עדינה של אינטרסים ושיקולים שחלקו הצדדים עם המגשרת. בפרטיות ולא מצויים בידיעתו של בית המשפט או הצד השני. כך כשבית המשפט מעורר שאלות או כאשר היועמ"ש או צד שלישי כלשהו מעוררים התנגדות להוראה מעין זו בהוראות ההסכם, מצויים הצדדים בדילמה מחמת שאין ברצונם לחשוף את צפונות ליבם במלואם, בין בשל הרגישות שכרוכה בכך, בין בשל חשיפה אפשרית נוספת ובין בשל החשש שהסכם הפשרה לא יאושר.
9. הקושי העיקרי המרחף מעל כל אלה הוא כמובן היעדר הוודאות לנוכח הליך אישור הסדר הפשרה. בעוד בגישור רגיל תם העניין עם הגעת הצדדים להסכם גישור, בהסכם גישור בתביעה ייצוגית קיים חוסר ודאות והתוצאה הסופית אינה ידועה. באופן פרדוקסאלי, במספר לא מועט של מקרים, חוסר ודאות זה והימשכות הזמן ארוכים יותר מאשר אם הצדדים היו מקיימים את ההליך בדרך הרגילה - לרבות קיום דיון הוכחות והגשת סיכומים.
10. כך למשל, בהחלטתו של השופט ע' גרוסקופף בעניין ת"צ 30028-04-11 **יצחקי נ' מגדל חברה לביטוח** (נבו 21.11.2016), שעניינה גביית עמלת "גורם פוליסה", לא אושר הסדר פשרה אליו הגיעו הצדדים לאחר הליך גישור ארוך בפני כבוד השופטת בדימוס שטרסברג כהן ופרופ' שרון חנס, החלטה ששלחה את הצדדים לנהל את התיק לגופו.
11. בדומה, בעניין ת"צ 3118-09 **סבו נ' דיסקונט השקעות בע"מ** (פורסם בנבו, 4.6.2013), הוגשה בקשה לאישור תובענה כייצוגית, שעניינה זיקה הנובעת מנייר ערך. הצדדים הגיעו להסכם פשרה לפיו תוקם עמותה שמטרתה סיוע לאוכלוסיות חלשות באזור הנגב, הגלילי ועוטף עזה, וכן טיפוח של אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים בישראל, כאשר דיסקונט השקעות, תתרום לצורך הקמת

- העמותה סכום של 18 מיליון דולר. היועץ המשפטי לממשלה התנגד להסכם הפשרה, מבלי להביע עמדה לתובענה לגופה, כאשר לשיטתו הסכם הפשרה לוקה בפגם מהותי עת לא ניתן במסגרתו פיצוי לחברה הקבוצה אלא לציבור ככלל, וזאת, משלא מצא כל הצדקה לסטות מדרך המלך של פיצוי כספי פרטני לחברי הקבוצה. בית המשפט קיבל את עמדת היועץ המשפטי לממשלה, והצדדים הגיעו להסדר פשרה מתוקן במסגרתו הוסכם, כי סכום הפשרה יועבר לידי חברי הקבוצה.
12. במקרה נדיר במיוחד שהתרחש בבית הדין לעבודה, בעניין ת"צ 18-05-13669 **שנבל נ' תעש מערכות בע"מ**³, תובענה ייצוגית שעניינה זכויות הוריות לאבות, התנגד היועץ המשפטי לממשלה להסכם הפשרה אליו הגיעו הצדדים, לאחר הליך גישור ארוך ומורכב בפני כבוד השופט בדימוס יצחק ענבר, וכאשר הסדר הפשרה אושר חרף התנגדותו, הגיש ערעור לבית הדין הארצי לעבודה.
13. היועץ המשפטי לממשלה הגיש ערעור על פסק הדין של בית הדין האזורי - עת"צ 72260-11-20 **היועץ המשפטי לממשלה נ' שנבל**. בעקבות הגשת הערעור, שבו הצדדים לנהל משא ומתן, לאחריו הגישו לעיונו של בית הדין הארצי הסדר פשרה מתוקן, אשר גם לו היועצת המשפטית לממשלה התנגדה, ולבסוף ההליך הוחזר לבית הדין המחוזי להמשך ניהול ההליך.
14. המדובר בהליך חריג במיוחד בשים לב לעובדה שהיועץ המשפטי לממשלה כלל לא היה צד להליך שהתקיים בבית הדין האזורי. לאור החלטת בית הדין הארצי להחזיר את העניין לדיון בפני בית הדין האזורי, נמצאים כיום הצדדים מנהלים את התיק גופו, יותר מ-4 שנים לאחר שהוגש. והדברים ברורים.
15. מצב דברים זה, במיוחד בשים לב לעלותו הלא מבוטלת של הליך גישור ומשכו, בחלק גדול מהפעמים, וכן פרק הזמן הארוך בין ההגעה להסכמה במסגרת הליך גישור ובין ההחלטה אם הסדר הפשרה יאושר אם לאו, עלול ליצור תמריץ שלילי ואף חסם לצדדים להליך ייצוגי מלפנות לגישור במסגרת בקשות לאישור תובענות ייצוגיות. ענין זה עלול אף לגרום לעומס במערכת המשפט.
16. פתרון אחד להתגברות על הקשיים המובנים מצאה כבוד השופטת רונן (בשבתה כשופטת בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו) בת"צ 17-12-48536 **חורב נ' פועלים אי.בי.אי** (נבו 19.5.2021). שם, הוגשה בקשה לאישור תובענה כייצוגית, שעניינה עילה מכוח חוק ניירות ערך ותקנות ניירות ערך. הצדדים פנו להליך של גישור, בסיומו הגישו בקשה לאישור הסכם פשרה, לו צורף מכתב מפורט של המגשר, בו הבהיר המגשר את הרקע העובדתי, את המידע שעמד בפניו לצורך עריכת החישובים שערך, את החישובים השונים ואת הבסיס להם, את הנחות המוצא ואת האופן בו העריך את הסיכונים שכל טענה של הצדדים מעלה ואת הטעמים להערכות הללו.

3 בשם הגילוי הנאות, כותבת רשימה זו מייצגת את תעש בהליך זה.

17. כבוד השופטת רונן קבעה, בהתאם להוראות סעיף 19(א) לחוק תובענות ייצוגיות, לפיו על בית המשפט לבחון בעצמו האם ההסדר "ראוי הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה", כי בית המשפט צריך להקפיד על בדיקת הסכמי פשרה, גם אם הושגו במסגרת הליך גישור. הליך הגישור, עשוי לסייע לבית המשפט בקובעו האם הסדר הפשרה אליו הגיעו הצדדים ראוי, בעיקר כאשר בית המשפט משתכנע שהמגשר ערך יחד עם הצדדים בירורים עובדתיים וכן בירורים בנושאים הדורשים מומחיות. כך, מכתב מטעם המגשר, מאפשר לבית המשפט לעקוב אחר מכלול השיקולים של המגשר ולבחון אותם בעיניים שלו, וכן להעלות בדיון בבקשה לאישור ההסדר, שאלות בנושאים שלא היו ברורים.
18. המשמעות האופרטיבית של החלטה זו, היא שבתי המשפט יטו לאשר הסדרי פשרה שהושגו באמצעות הליך גישור, ובלבד שהמגשר יבחר לבית המשפט את הפערים שהביאו אותו להמליץ לצדדים על תנאי הפשרה כפי שהם באים לביטוי במסגרת הסדר הפשרה. יצוין, כי כל אלו לא עומדים בניגוד לחיסיון החל על הליך הגישור, כאשר על המגשר לא לחשוף מידע שהצדדים אינם מעוניינים שיחשוף.
19. למעשה, החלטת השופטת רונן בעניין **חורב**, שמה דגש לא רק על האינטרס של המבקש ובא כוחו שלעיתים אינם עומדים בקנה אחד עם האינטרסים של יתר חברי הקבוצה, אלא גם על האינטרס האישי של המגשר, והוא הצלחת הליך הגישור, כאשר מכתב מפורט מהמגשר בו הוא מפרט את השיקולים שהביאו אותו להציע את הפשרה שהוסכם עליה לצדדים, הנבחן על-ידי בית המשפט, יבטיח שהמגשר יביא הצעה ראויה מבחינה מקצועית. בהחלטה, מכוונת השופטת רונן את הצדדים להגיע להסכם פשרה שהוא טוב וראוי בעיקר לחברי הקבוצה כאשר הסכם פשרה החוטא לאלו, לא יאושר.
20. החלטה זו מעוררת שאלה, האם נכון גם בהיעדר מכתב מגשר להקל באישור הסדרי פשרה שהושגו בעקבות הליך גישור לעומת הסדר פשרה שהושג במסגרת משא ומתן ישיר בין הצדדים. הסדרי פשרה רבים מוגשים כאשר מצורפת להם חתימת מגשר. יש להניח שמגשר.ת לא היה/הייתה חותמת. על הסדר פשרה שהם אינם סבורים שאינו הגון סביר וראוי. באופן זה ניתן אולי ליצור איזון יותר נכון בין הליך הגישור והאפשרות עדיין לשמר בתוכו חלק מיתרונות הליך גישור ובעיקר סודיות/חיסיון (במידה מסוימת) וודאות, ובין החשיבות לוודא שהסדר הפשרה אכן הוגן סביר וראוי לקבוצה. בהקשר זה ניתן לשקול להתקין כללי אתיקה מיוחדים לגישור בתובענות ייצוגיות שיטפלו בדילמות עליהן עמדנו לעיל.
21. כלי נוסף של בית המשפט לקבל מידע ופירוט מהצדדים ביחס לתוכנו של הסכם הפשרה, בין אם הושג בדרך של גישור ובין אם לאו, הוא מינוי בודק חיצוני (בהתאם לברירת המחדל הקבועה בחוק תובענות ייצוגיות) - לרוב מומחה בתחום בו עוסקת התובענה הייצוגית, שיכול לדרוש מן הצדדים לקבל כל חומר בעניין הסדר הגישור, ולדרוש חומרים נוספים שבית המשפט לא יכול לדרוש. עם זאת, כאשר המדובר בהסכם פשרה שגובש במסגרת הליך גישור, הרי שחלק גדול מעבודתו של בודק כזו נעשתה למעשה על-ידי המגשר.ת ולכן מדובר בחפיפה (מיותרת למעשה) בין ההליכים ובעיכוב אישור ההסדר אליו הגיעו הצדדים, ומאריך את ההליך.

22. גם אישור הבדק את ההסדר אינו מבטיח שהיועץ המשפטי לממשלה או הרגולטור הרלוונטי לא יתנגדו לו, וזאת למרות שהצדדים הגיעו להסכמה והגיעו לבית המשפט לאחר הליך מאוד מעמיק ביחס לגישור בתביעה רגילה, והדבר משפיע על הצדדים שהשקיעו את מרצם, זמנם וכספם בהליך הגישור עד הגעה להסדר.
23. נסביר. ליועץ המשפטי לממשלה, קיים מעמד מיוחד בחוק תובענות ייצוגיות ובתקנות תובענות ייצוגיות. כך, בהתאם לסעיף 18(ג) לחוק תובענות ייצוגיות, היועץ המשפטי לממשלה מקבל העתק מכל הודעה על הגשת בקשה לאישור הסכם פשרה, כאשר בהתאם להוראות סעיף 18(ד) לחוק תובענות ייצוגיות, הוא מוסמך להגיש התנגדות מנומקת, וזאת כאמור בשל התפישה כי מכשיר התובענה ייצוגית טומנת בחובה "בעיית נציג" באופן שמצריך מנגנוני פיקוח מוגברים.
24. ואכן, היועץ המשפטי לממשלה הוא הגורם העיקרי המגיש התנגדויות להסכמי פשרה בתובענות ייצוגיות, כאשר נדירים המקרים בהם אין לו תיקונים או הערות. לפי מחקרם של ד"ר וינשל מרגל ופרופ' קלמנט שנערך בין השנים 2006 - 2012, נמצא שהתערבותו של היועץ המשפטי לממשלה מצומצמת ביותר בכל הקשור לבקשות הסתלקות, ושקיימת קורלציה בין עמדת היועץ המשפטי לממשלה לבין החלטת בית המשפט בבקשה לאישור הסכם פשרה, כאשר הסיכוי לדחיית הסכם פשרה, עולה במידה ניכרת במקרים בהם הוגשה התנגדות מטעם היועץ המשפטי לממשלה.⁴
25. במחקר נוסף שנערך בין השנים 2006-2013, על ידי ערן גורן, ארנה רבינוביץ-עיני ויאיר שגיא, נמצא כי בשנת 2013, שיעור ההתנגדויות או ההערות שהוגשו על ידי היועץ המשפטי לממשלה ביחס לכלל הסדרי הפשרה שהוגשו בתובענות ייצוגיות, עולה על 60% כאשר בתי המשפט קיבלו באופן מלא או חלקי את הערות היועץ המשפטי לממשלה בכ-65% מהמקרים.⁵
26. כאמור, על מנת שהיועץ המשפטי לממשלה יתמוך בהסכם הפשרה, או לפחות לא יתנגד לו, עליו להיות "ראוי הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה", כאשר היועץ המשפטי לממשלה מתמקד במיוחד בסוג הפיצוי עליו הוסכם במסגרת הסכם הפשרה - השבה כספית, תרומה לציבור, הסדר קופונים, וכד'. ליועץ המשפטי אף מבט רחב אמיתי באשר לכל הסדרי הפשרה שהוגשו בכל בתי המשפט.
27. עם זאת, נראה, כי נכון יהיה שהיועץ המשפטי לממשלה ידוק פורתא גם באינטרסים הספציפיים של התובענה אותה מנסים להסדיר בהסדר פשרה בטרם יקבל החלטה אם להתנגד להסדר הפשרה לא כל שכן לנקוט הליך ערעור על אישור בית המשפט להסדר פשרה הן בשל הנזק שהדבר עלול לגרום לחברי הקבוצה באותו תיק; הן בשים לב לשיקול דעתו של בית המשפט הנכבד; והן לאור החשש כי התנגדויות מרובות והגשת ערעורים על החלטות בית משפט, עלולים להביא את ציבור המתדיינים להימנע מלנסות ולהגיע להסכמות ביניהם במסגרת הליך גישור.

4 קרן וינשל-מרגל ואלון קלמנט יישום חוק תובענות ייצוגיות בישראל - פרספקטיבה אמפירית, עמ' 755 משפטים מה תשע"ו.

5 ערן גורן, ארנה רבינוביץ-עיני ויאיר שגיא נגישות למשפט בפשרות בתובענות ייצוגיות: תובנות אמפיריות על תפקיד היועץ המשפטי לממשלה, חוקים ח', עמ' 272-273 (2016).

הגישבור לאן?

עו"ד ד"ר ישראל שמעוני

הגישבור הוא הליך דו-שלבי (גישור ומעבר לבוררות) המחבר את יתרונותיו של הליך הגישור עם יתרונותיו של הליך הבוררות.

השיח השיתופי בהליך הגישבור יוצר תמריץ לצדדים ליישב בהצלחה את בעיותיהם, ומממש ערכים של סולידריות בחברה חברתית ודמוקרטית. גישה זו מסייעת לקדם שיח מוסרי של פיתוח נורמות חברתיות הקשורות באנושות ובפרט בבעלי דין שבסכסוך.

יעילותו של הגישבור נובעת מכך שסוגיות שנפתרו תוך כדי הליך הגישור, אינן עולות שוב על שולחן הדיונים, ואין צורך להכריע בהן מחדש, דבר המקטין את עלויותיהם הכספיות של הצדדים לסכסוך.

יש לזכור כי הצדדים רשאים לעצב את ההליך לפי ראות עיניהם, הם רשאים לקבוע את הוראות החיסיון שיחולו בהליך הגישבור ואת זהות הבורר האחר שיתמנה לאחר הגישור, או להסמיך את המגשר שפעל בעניינם, להחליף את כובעו ממגשר לבורר ולהכריע את הסכסוך באופן סופי.

השיח השיתופי בהליך הגישבור : הגדלת העוגה לבין חלוקת העוגה

השיח השיתופי מחפש מקורות אפשריים להגדלת העוגה העומדת לחלוקה מתוך התבוננות רחבה במקורות העומדים לחלוקה. קרי, מקורות כספיים, נכסים, תכנון מס, זכויות עתידיות ועוד. יש להתייחס למגוון אופציות ובשילוב של גורמים הקשורים בסכסוך העשויים להגדיל את המשאבים העומדים לחלוקה, עם חשיבה יצירתית וראייה רחבה של המצב על כל מגוון האפשרויות לפתרון. השיח השיתופי מחפש אחר פתרון לסכסוך אשר יענה על מירב האינטרסים והצרכים של הצדדים. במציאות נתונה פתרון זה נושא רווח הדדי לצדדים, ועל כך אין בו "צד מנצח" או "צד מפסיד". ישנו דגש על אוטונומיה של בעל הדין ועידוד יכולתו להיות אחראי לסכסוך. הגישבור מביא לחיזוק תרבות החיים השיתופיים ומימוש ערכים של סולידריות בחברה חברתית ודמוקרטית. גישה זו תורמת לרווחת הפסיכולוגיה של הפרט ובד בבד מסייעת לקדם שיח מוסרי של פיתוח נורמות חברתיות הקשורות באנושות ובפרט בבעלי דין שבסכסוך.

שמירת הסודיות והחיסיון:

הליך גישבור מאפשר לצדדים לשמור על סודיות ודיסקרטיות בעניינם ולנהל את המחלוקות בניהם במסגרת סגורה ודיסקרטית, מבלי להוציא החוצה את ה"כביסה המלוכלכת", זאת כמובן בניגוד להליך המשפטי הפומבי באולמות ביהמ"ש. לעתים מדובר גם בעסקאות ו/או במערכות יחסים שאין לצדדים עניין בחשיפתם במסגרות הדיון אשר בביהמ"ש והם יעדיפו להמשיך בהליך הדיסקרטי לצורך השמירה על סודיות וחיסיון.

תמריץ להסדר בגישבור לעומת כפייה של הבורר

נוכחותו של המגשבר והאיום של פסק בוררות יוצרים תמריץ עצום לצדדים ליישב בהצלחה את בעיותיהם בגישור. השפעה חיובית נוספת נודעת לגישבור גם על התנהלותם של הצדדים במהלך שלב הגישור. מלבד התמריץ להשגת הסכם, יוצר הגישבור גם תמריץ לצדדים לנהוג בכנות ובהגינות בשלב הגישור, בידיעה שאם ייכשלו בהשגת הסדר, בסופו הם יאבדו את השליטה בתוצאה.

טענה נוספת הנוגעת לכוחו של המגשבר הינה, כי נתינת הסמכות למתן פסק כפוי בידי אותו אדם המנסה גם לגשר בין הצדדים, כמו גם היכולת לאיים בהפסקת הליך הגישור בכל עת (לדוגמה אם הצדדים אינם מתקדמים בו ולצורך מעבר לשלב הבוררות) מעניקה לו כוח רב. המבקרים טוענים כי שילוב זה עלול להוביל לכפיית דעתו של המגשבר על הצדדים.

מאידך, יטענו המצדדים בהליך, כי הכוח המוקנה למגשבר עשוי לעודד גישור יעיל ופורה יותר דווקא משום שהצדדים מודעים לכוח זה ולאפשרות שהמגשבר ישתמש בו אם לא יגיעו הם עצמם לפתרון הסכסוך. כלומר, מנוף לקידום ההליך וגיוס הצדדים לפתרון יעיל, מוסכם וצודק ללא סחבת מיותרת.

כאמור לעיל, על פי הסיפא של תקנה 5(ח) לתקנות בית המשפט (גישור), קיימת אפשרות להותיר את יישוב הסכסוך גם לאחר שתם שלב הגישור אך טרם נפתרה המחלוקת בשלמותה, מחוץ לכותלי בית המשפט. מכאן שיש בתניית גישבור כדי למנוע מחלוקות בנוגע ליישוב הסכסוכים שבין הצדדים והיא מובילה את הצדדים לחוף מבטחים באופן המהיר, היעיל והמותאם ביותר לצורכיהם. לכן, ניסוח זהותו של המגשר (המגשבר) או זהותו של הבורר שימונה תחתיו בתום שלב הגישור, וכן קביעתו של מסלול ערעורי על הליך הבוררות, מן הראוי שייקבע ע"י הצדדים מראש עוד לפני שנתגלעה ביניהם מחלוקת כלשהי.

הליך גישבור בענייני משפחה: יתרונותיו

הליך של גישבור כפי שמאפשר סעיף 3(ד) לחוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה, התשע"ה-2014 הינו לדעתי, הדרך הטובה ביותר לפתרון סכסוכים משפחתיים - מאפשר המשך התדיינות בהליך חלופי בהסכמת הצדדים ומעבר גישור להליך של בוררות. מצד אחד, השגת פתרון מוסכם לסכסוך. מהצד השני הוא פותח פתח לשיקום היחסים המשפחתיים. כך, לאחר שהליך הגישור הגיע למיצוי בחילוץ הסכמות חלקיות, מעלה המגשר על הכתב את הנושאים שבהם הגיעו בני הזוג להסכמה, ומכאן יימשך ההליך - בהחלפת כובעו של המגשר לבורר - לסיום נושאי המחלוקת שלגביהן לא גובשו הסכמות. בשלב זה, יוכרעו המחלוקות שבין הצדדים בפרק זמן קצר, על ידי הבורר ללא התמשכות מייגעת ומכאיבה. מן הראוי להדגיש שההליך ליישוב סכסוכים, המוצע כאן, אינו מכוון להביא את הצדדים להתפשר על העניינים שאין ברצונם להתפשר לגביהם, אלא לגבש פתרון מוסכם באמצעות הסדר גישור או באמצעות בוררות - וביחד מתקבל הליך של גישבור. בהליך של גישבור ניתן לפתור סכסוכים בענייני משפחה בנושאים רבים ומגוונים כגון: חלוקת עיזבון וירושה, שימוש בנכסי המשפחה, מינוי אפוטרופוס לבן משפחה, יישוב סכסוכים בגיל השלישי, בעיות בין בני זוג, ניהול חברה משפחתית או עסק משפחתי.

הגישה השיתופית בסכסוכי דיירים

גישה זו מציעה כללי התנהגות שאינם מאבק של האחד באחר, כי אם גיוס הצדדים לטיפול משותף בבעיה או במחלוקת שהתגלתה. היא מבקשת למנוע את הסלמת הסכסוך ולהמעיט בפגיעה ברגשותיהם ובתחושותיהם של הצדדים לסכסוך.

יש לזכור כי גם אותם "דיירים סוררים", אשר מתנגדים לביצוע תוכנית כלשהי בבניין, אינם בהכרח בגדר "מקרה אבוד". ייתכן שדווקא בעקבות קיום מגעים בלתי פורמליים בין הצדדים, בתיוכם של גורמי חוץ מקצועיים המנותקים מסערת הרגשות של המעורבים במעשה, יתברר כי בחינה שקולה של ההתנגדות עשויה לשנות את דעתם המשותפת של דיירי הבניין. ייתכן ששיחה בתיווך מנחה חיצוני מיומן תוביל לפשרה בדמות שינוי מינורי בתכנית העבודה הקיימת, באופן שיאפשר את המשך ביצועה תוך כדי שמירה על היחסים הקהילתיים התקינים בין הדיירים.

מן הפסיקה - בעד הליך הגישבור

הפ"ב 55780/06/18 יוסף נחמיאס ובניו נ' מרכז מסחרי תלפיות (מחוזי ירושלים) השופט אביגדור דורות קובע בפסה"ד:

"תקנה 5(ח) לתקנות הגישור מאפשרת לבעלי הדין להסכים לאחר הפסקת הגישור כי המגשר יתמנה לבורר בסכסוך....."

וממשיך השופט בדבריו: "איני רואה מניעה, בשלב זה, ממינוי מי שהיה מגשר, לתפקיד בורר במידה ובעלי הדין הסכימו על כך בכתב, כפי שעשו במקרה זה, באמצעות הכללת תניית בוררות בהסכם השכירות, על פיה מינו הצדדים את עו"ד בר לב כבורר."

"למעלה מן הצורך אזכיר כי צדדים רשאים להחליט ליישב סכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט בתהליך דו שלבי, המתחיל כהליך גישור וממשיך כהליך בוררות, המכונה הליך "גישבור". בהליך זה של שילוב של גישור ובוררות מסמיכים הצדדים מראש את המגשר להפוך לבורר במידת הצורך (שמעוני, עמ' 936-961; בר"ע (ארצי) 45224-05-16 חברת נמל אילת בע"מ נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה (22.6.16))"

מן הפסיקה - נגד הליך הגישבור

ה"פ 3988/08/18 אילון חברה לביטוח נ' א.א. שי אחזקות וייעוץ בע"מ השופטת יהודית שבח מבקרת בפסה"ד את הליך הגישבור.

שתי תובנות עיקריות עולות מפסה"ד הזו: ראשית, הביקורת המסתמנת בדברי השופטת המלומדת באשר להליך הגישבור, כאשר היא מזכירה את פסילתו של הבורר-מגשר בהליך, שבו מי שפעל קודם לכן כמגשר ופגש בנפרד עם בעלי הדין ישמש אחרי כן כבורר, מצב, שברור שאיננו "בהלימה להחלטות נציב תלונות הציבור על השופטים (השופט בדימוס פרופ' ריבלין) בהקשר ל"חוסר סמכותו של בית הדין הארצי לעבודה לקיים הליך גישור או פישור בהליכים שנדונים בפניו בסכסוך קיבוצי" (החלטה מספר

348/18 ארצי עבודה מיום 11.11.2018), ובהקשר ל"הליכי גישור בפני שופט בבית המשפט לענייני משפחה" (החלטה מספר 187/14/משפחה מיום 23.07.2014), החלטות נציב תלונות הציבור שחשוב שקהל המגשרים יהיה ער להן. נכון אמנם שההכרעה במקרה זה, נעוצה בנסיבות המיוחדות של המקרה, עם זאת מבין דבריה של השופטת המלומדת עלתה הסתייגות ברורה מהליך הגישור שבו מי שפעל קודם לכן כמגשר ופגש בנפרד עם בעלי הדין ישמש אחרי כן כבורר. שנית, ולדעתנו, חשוב עוד יותר, היא הסתייה מהעקרון של חופש הצדדים הן בגישור והן בבוררות לקבוע כרצונם, לא רק את סדרי הדין והראיות, אלא גם ובעיקר מי יהיה המגשר או הבורר בעניינם.

לסיכום לדעתי, אני סבור כי בהליך הגישור מוטב לצדדים להימנע מלקיים פגישות נפרדות עם המגשר. קיים חשש סביר, בעיניי, שיהיה בפגישות אלו כדי "לזהם" את הליך הבוררות, אליו שבו הצדדים לאחר שהגישור לא צלח, לאחר שהמגשר נחשף למידע במעמד צד אחד. מידע שכזה עלול להשפיע על שיקול דעתו של המגשר ולפגוע במידת האובייקטיביות שלו, גם אם באופן תת מודע.

נוכח המצב בו הליך הגישור תפס לאחרונה תאוצה, ומשמש כלי חשוב בידי המתדיינים לפתרון הסכסוכים ביניהם, מן הראוי לתת את הדעת ולהדגיש מספר נקודות החשובות לקיומו התקין של הליך זה:

ראשית - הסכמת הצדדים למעבר מהליך הגישור להליך הבוררות וניסוח ההסכמה על הכתב, דבר שיהווה ערובה לכך שהסכמת הצדדים דווקנית וברורה.

שנית - מן הראוי שהמגשר יבהיר לצדדים ובאי-כוחם, בכל שלב של הדיונים, באיזה הליך הם נוטלים חלק - בוררות או גישור - על מנת שלא יתעורר, מאוחר יותר, ויכוח לגבי מהות ההליך או לגבי שלב הדיון שהתקיים. לדוגמא, כאשר יינתן פסק בוררות, ואילו צד אחד סבר לתומו שמדובר בהליך גישור.

סבורני, כי הליך ה"גישור" - גישור ובוררות יחדיו - הינו הליך אשר אם יאומץ ע"י המחוקק הישראלי, עשוי לתת מענה המתגבר על חולשות וחסרונות החוק במתכונתו הנוכחית בכך שירחיב את רכיב האוטונומיה האישית של הצדדים להליך ויגביר את אמון הציבור במוסד זה.

על גישור, בוררות וגישבור - שלושה סיפורים ירושלמיים

עו"ד עמרי קאופמן¹

בהתחשב בקהל אליו מכוונים פרסומי המוסד לבוררות של איגוד לשכות המסחר, יש להניח שמרבית הקוראים כבר התנסו בהליכים משפטיים ותביעות שחיי העסקים והמסחר מזמנים ונדונים במערכת בתי המשפט. בין שמדובר בהיותם צד תובע או נתבע בסכסוך כספי, עד מומחה בהליך נזיקי, או צד ג' למחלוקת נדל"ן, המשותף לכולם הינו שהם מסתיימים בהכרעה.

זהו גם אופיו של הליך הבוררות, ושוב - מבלי לעסוק במגוון הנושאים המתגלגלים לפתחו של מנגנון הכרעה זה, באותם מקרים בהם ההליך ימוצה עם תום התוצאה יהיה פסק בוררות המחייב את הצדדים כמעשה בית דין.² גם אם צריך לומר באותה הנשימה, שהליך הבוררות מובחן מההליך בערכאות השיפוטיות בהיבטים רבים, ולא רק פרוצדוראליים, עדיין קיים להם יסוד משותף משמעותי ועקרוני המתבטא בכך שבשני המקרים בסוף התהליך יינתן סוף פסוק (תרתי משמע).

במובן זה הליך הגישור נבדל משני אלו, בכך שבסופו לא מצויה סמכות ההכרעה. על זאת ניתן ללמוד מעצם הגדרת הגישור על-ידי המחוקק כהליך שנועד לאפשר למגשר להביא את הצדדים "לידי הסכמה ליישוב הסכסוך, מבלי שיש בידו סמכות להכריע בו".³ ניתן לטעון שהגדרה זו על דרך השלילה מחמיצה מאפיינים מהותיים חשובים שגלומים בהליך הגישור, אבל בראייה תכליתית המדובר באפיון המשמעותי ביותר שמייחד את הליך הגישור לעומת ההליך המשפטי והליך הבוררות - המגשר אינו יכול לכפות תוצאה על הצדדים, ויש האומרים שבזה עיקר כוחו וחולשתו גם יחד.

והנה, בהתפתחות אבולוציונית מהירה, לצידם של הליכי הגישור והליכי הבוררות, התבסס אט אט יצור כלאיים של שני ההליכים האמורים, ושמו בישראל: גישבור - תוצר היברידי של הלחם המילים "גישור" ו-"בוררות".⁴ מבלי לחטוא בפשטנות יתר, ובהתחשב בחלוקה העקרונית שנעשתה לעיל בין הבוררות לבין הגישור מבחינת ההיבט התוצאתי, הגישבור הינו מתכונת המשלבת בין יתרונות הגמישות של הליך הגישור, לבין סמכות ההכרעה הגלומה בהליך הבוררות.

1 עו"ד קאופמן הינו מייסד ובעלים של משרד המתמחה בליטיגציה מסחרית ומנהלית מורכבת; במקביל הוא משמש בורר, מגשר ומגשר, רבות מטעם המוסד לבוררות של איגוד לשכות המסחר ולשכת עורכי הדין (ר' באתר: www.okaufman-law.co.il).

2 סעיף 21 לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968.

3 סעיף 79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

4 בדומה לפתרון הלשוני שנעשה באנגלית: Medarb, שלקוח ממחצית כל אחת מהמילים: Arbitration - Mediation.

בדומה להיצע הקיים בעולם יישוב המחלוקות החלופי בכלל,⁵ קיים מספר רב של סוגים ומתכונות לניהול גישבורים: כך, לא דין צדדים שמנסים לקיים הליכי גישור, ומשאלה לא צלחו עברו לבוררות בפני גורם אחר; כדין המקרה בו צדדים מסמיכים את המגשר ולהמשיך ולשמש בורר ביניהם, במקרה בו שלב הגישור לא הסתיים בהסכמה; שונים שני המקרים הללו, מהמקרה בו הצדדים מבקשים לקיים הליך גישור במקביל להליך הבוררות בפני אותו גורם; ומקרה אחר הוא כאשר ליווי כזה ניתן על-ידי מגשר או מגשרים שאינם מי שיכריעו בבוררות המתנהלת במקביל.

לכל אחת מהדוגמאות שצוינו לעיל ישנם גם גוונים ותתי גוונים, ובסקירה קצרה זו ננסה לתת בהם סימנים - לרבות איזה מהם כלל אינם גישבורים, למרות המעורבות של הליכי בוררות וגישור בעלילה. כמובטח בכותרת, נעשה זאת באמצעות שלושה פסקי דין, שבכולם נדונו מחלוקות שנסובו על מקרקעין באזור ירושלים, ולצדן נציע את התובנות שניתן להפיק לענייננו.⁶

מקרה ראשון, שככל הנראה זהו גם פסק הדין הראשון בו נעשה שימוש במונח "גישבור", עולה מפרשה שעסקה במחלוקות שהתעוררו בין שלושה אחים בקשר לשימוש מסחרי שנעשה במקרקעין של אחד מהם במבשרת ציון. עוד קודם הגיעו המחלוקות לבית המשפט, הצדדים חתמו על מנגנון ליישוב מחלוקות נושא הכותרת: "הסכם גישבור", במסגרתו מונה בורר ושני מגשרים לצידו.

וכך מתואר ההליך על-ידי בית המשפט אליו פנו בהמשך, בניסיון לבטל את ההכרעה שניתנה: "בהסכם הבוררות, הביעו הצדדים את רצונם כי הבורר יכריע בכל הסכסוכים שביניהם, ועל כן, קבעו כי ההליך יהיה של "גישבור" - של גישור ובוררות יחדיו. הצדדים מינו בהסכם הבוררות שני אנשים ... כמגשרים מקובלים ומוסכמים. הם הסכימו, כאמור במבוא להסכם, לשלבם בהליך זה "כשותפים" לו עד להכרעת הבורר בסכסוכים ביניהם. הצדדים גם הסכימו ... כי המגשרים יהיו נוכחים במהלך הבוררות, וכי "הבורר יהא רשאי להיוועץ בהם אם ועד כמה שייראה לו תוך כדי ההליך ובמסגרת הכנת החלטותיו, אף כי ההחלטות יהיו אך ורק באחריות ובשיקול דעתו המוחלט של הבורר".⁷

בהמשך אותה פרשה נמסר שהבורר פעל לפי סמכותו, ובשלב מסוים לאחר ששמע את טענות הצדדים אף הכין טיוטה של פסק בוררות חלקי אותה הציג לצדדים - לפי בקשתם. הצדדים ביקשו לעכב את מתן הפסק החלקי על מנת שיתאפשר להם לנסות ולנהל משא ומתן במטרה להגיע להסכם באמצעות המגשרים. בפסק הדין מתואר שהמגשרים שנבחרו "נכנסו לפעולה" (כלשון בית המשפט), וניסו במשך מספר חודשים להביא את הצדדים לכדי הסכמות, אך רק משכשלו במשימתם, והצדדים נותרו ללא

5 תרגום חופשי מאנגלית: A.D.R. - Alternative dispute resolution.

6 מבחינה כרונולוגית, פסק הדין הראשון שמוזכר הינו מלפני שני עשורים; השני מלפני כעשור שנים; והאחרון ניתן ממש לפני מספר חודשים. יחד עם זאת, נציין שהליכי גישבור אוזכרו בפסיקה גם בהקשרים נוספים, ר' לדוגמא, תא (ב"ש) 23363-11-10 **מתכת באר שבע עדין בע"מ נ' אוהיון** (נבו 7.2.2011) לעניין גישבור במסגרת פירוק שותפות; בר"ע (ארצי) 45224-05-16 **חברת נמל אילת בע"מ נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה** (נבו 22.6.16) לעניין גישבור במחלוקות בהסכם קיבוצי; יש להניח שקיים תיעוד נרחב להליכי גישבור גם בפסיקה שלא פורסמה, ולבטח קיימים הליכי גישבור רבים שכלל לא הגיעו לערכאות.

7 ה"פ (י-ם) 730/01 **דגן נ' דגן** (נבו 30.4.2002).

פתרון, ניתן פסק הבוררות - ממנו אחד הצדדים לא שבע נחת, ופנה בבקשה לביטול.

משלא צלחו ניסיונות הגישור, אחד האחים (הוא הצד שגם מבקש את ביטול פסק הבוררות), שלח הודעה לבורר לפיה "אין הוא רואה עצמו קשור עוד להליכי הבוררות". בית המשפט דחה את הטענה, וקבע כי "לא היתה כל הצדקה עניינית למבקש לשלוח הודעה זו. הסיבה היחידה שיכול המבקש להצביע עליה לצעד זה היא שפסיקת הבורר הצפויה אינה טובה בעיניו. אך זו אינה סיבה מותרת להסתלק חד-צדדית מהבוררות. פשיטא, הפונה לבוררות נוטל עליו סיכון שהבורר לא יפסוק בהכרח לטובתו ולא ימלא כל תאוותו".⁸

ולענייננו: עקרון הוולונטריות בהליך הגישור, לפיו הצדדים הם שבחורים במתכונת ההליך, ולאחר מכן הם בוחרים להסכים או לא להסכים להצעות המגשר, מסתיים עם הגיע שלב הגישור לסימו, ואז מגיעים לשלב הבוררות. הצדדים אינם יכולים להתנתק חד צדדית מההליך אם נקבע בו שבמקרה בו לא הגיעו להסכמות הם ימשיכו לשלב הבוררות לצורך הכרעה במחלוקת שנתרו.

במקרה שני, נדון עניינו של מרכז מסחרי בשכונת תלפיות, ואשר בו הושכר שטח בחוזה ארוך טווח שלעת סימו התעוררה מחלוקת באשר לתנאי חידוש השכירות. הצדדים החליטו על מינויו של מגשר, שהצליח להביא את הצדדים לחתימת הסכם גישור ובו מנגנון לקביעת דמי השכירות החדשים באמצעות שמאי, ובמקביל נחתם הסכם שכירות חדש שיאמץ את אותה הקביעה. בנוסף, וגם זאת במסגרת הסכם השכירות שגובש בהליך הגישור, נקבע שמחלוקת עתידית יובאו להכרעה בבוררות שתתקיים בפני מי ששימש מגשר, ועכשיו מונה לבורר.⁹

לימים, משהשוכרת סירבה לשלם בהתאם לקביעה שנעשתה בקשר לדמי השכירות החדשים, פנה המשכיר אל הבורר על מנת שיזמן את הצדדים וייתן הכרעה בנושא. מנגד, השוכרת טענה שלשיטתה שלב הגישור טרם הסתיים, ומכאן שלא ניתן להעביר את המחלוקת להכרעה בבוררות. משניתן פסק בוררות חרף ההתנגדות האמורה, השוכרת הגישה בקשה לביטולו וטענה הן לעניין חוסר סמכות הבורר משהליך הגישור לא מוצה, והן לעצם הסמכותו לאחר ששימש מגשר ונחשף לסודותיהם.

בית המשפט דחה את שתי הטענות, וקבע שהליך הגישור הסתיים במנגנון שנקבע בהסכם הגישור. כל מחלוקת שנוגעת לתוצרי אותו המנגנון הינה מחלוקת חדשה, לגביה הסכימו הצדדים להכריע במתכונת של בוררות.

באשר להסמכת מי שהיה מגשר לבורר, בית המשפט מפנה לתקנות בתי המשפט (גישור), התשנ"ג-1993, וקובע כך: "תקנה 5(ח) לתקנות הגישור מאפשרת לבעלי הדין להסכים לאחר הפסקת הגישור כי המגשר יתמנה לבורר בסכסוך. במקרה שלפנינו הסתיים הליך הגישור בהסכם בין הצדדים, ביחס להמשך תקופת השכירות של הנכס. תוצאת הגישור הייתה אפוא המשך של יחסי השכירות תוך קביעת מנגנון

8 שם, בסעיף 6ב' לפסק דינו של כב' סגן הנשיא צמח; יצוין כי בהמשך אותו הצד הגיש תביעה בגין הפרת פסק הבוררות, והנושא הגיע גם לבית המשפט העליון - הליכים שנדרשו גם הם להסכם הגישור האמור (ר' תא (י-ם) 3021-09 דגן נ' דגן (נבו 13.2.2022); עא 2605/13 דגן נ' דגן (נבו 16.6.2015)).

9 הפ"ב (מחוזי י-ם) 55780-06-18 יוסף נחמיאס ובניו בע"מ נ' מרכז מסחרי תלפיות בע"מ (נבו 27.11.2019).

על פיו ייקבעו דמי השכירות, באמצעות שמאי. בעקבות הכרעת השמאי בדבר גובה דמי השכירות, התעוררה מחלוקת בין הצדדים בכל הנוגע להכרעת השמאי, אשר לטענת המבקשת, נפלו בה פגמים. איני רואה מניעה, בשלב זה, ממיוני מי שהיה מגשר, לתפקיד בורר במידה ובעלי הדין הסכימו על כך בכתב, כפי שעשו במקרה זה, באמצעות הכללת תניית בוררות בהסכם השכירות ... אומנם הצדדים לא היו מיוצגים בגישור אולם מדובר באנשי עסקים ואין לקבל את טענת המבקשת, בדבר ניצול חולשתם של הצדדים על ידי הבורר או כפיה כוחנית שהביאה את המבקשת להסכמה על מיוני הבורר מתוך פגם ברצון. למעלה מן הצורך אזכיר כי צדדים רשאים להחליט ליישב סכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט בתהליך דו שלבי, המתחיל כהליך גישור וממשיך כהליך בוררות, המכונה הליך "גישבור". בהליך זה של שילוב של גישור ובוררות מסמיכים הצדדים מראש את המגשר להפוך לבורר במידת הצורך ... אומנם בענייננו, לא כך הוסכם בין הצדדים מראש, והם פנו להליך של גישור בלבד. יחד עם זאת, לאחר סיום הליך הגישור בהסכמה, בדבר הארכת תקופת השכירות של הנכס, הסכימו הצדדים בהסכם השכירות, כי ככל שתתעורר מחלוקת ביניהם בכל הקשור להסכם השכירות, תימסר המחלוקת להכרעת הבורר ... בהסכמה זו אין פגם, מן הסוג המביא לביטול פסק הבורר, בעקבות בקשה של בעל הדין שלא השלים עם הכרעת הבורר.

ביחס לטענה השנייה של המבקשת, לפיה המגשר נפגש עם בעלי הדין בנפרד ונחשף לסודותיהם ולכן הוא נחשב למי שקשור בסכסוך ובעלי הדין ומשכך אסור לו לשמש כבורר, הרי שגם דינה של טענה זו להידחות. אמנם חובת הגילוי המוטלת על בורר הינה מלאה ועליו לוודא, בטרם יקבל על עצמו את התפקיד, שאין לו קשר משפחתי, עסקי או קשר של קרבה ממשית אחרת עם הצדדים ... אך בענייננו הקשרים בין הבורר לבעלי הדין היו ידועים למבקשת עוד בטרם חתמה על תנית הבוררות. מעבר לכך, הבורר בענייננו לא היה קשור למשיבה בקשר עסקי כלשהו בטרם תחילת הליך הבוררות מלבד עצם תפקידו כמגשר, ובעניין זה עומד הבורר במרחק שווה משני בעלי הדין.¹⁰

ולענייננו: כלל יסוד וראשון במעלה הינו וידוא ותיעוד מודעות הצדדים לאופיו של ההליך, ומכאן חשיבות הקביעה מראש של המסגרת הדיונית לפיה מתנהל הליך הגישור, ומתי זה מסתיים ומתחיל שלב הבוררות. במקרה שכאן, מדובר היה בהליכים נפרדים, הנוגעים למחלוקות נפרדות, ואשר חלו בפרקי זמן נפרדים, ומכאן שכלל לא מדובר בגישבור מעבר לעובדה שהצדדים בחרו למנות את מי ששימש מגשר ביניהם, לשמש בורר לעתיד לבוא.

פסק דין שלישי, מהעת האחרונה ממש, ושכאמור גם הוא עוסק בנדל"ן ירושלמי - הפעם בגבעה הצרפתית, הוא דוגמא עוד יותר מובהקת לפער בין הליך הגישור, להליכי הגישור והבוררות שהיו מעורבים באותה הפרשה.¹¹ כך, ולהבדיל מהמקרה הראשון - כאן לא נעשה הסכם "גישבור", ולהבדיל מהמקרה השני - לא מדובר באותם הצדדים לגישור, וגם המגשר והבורר המעורבים אינם זהים - אלא

10 שם, בסעיפים 35-36 לפסק דינו של כב' השופט אביגדור דורות.

11 ת"א 21-10-19027-21 משה סטולר בעמ' נ' קים לוסטיגמן ייזום ובניה בע"מ (נבו 12.4.2022); בקשת רשות ערעור נדחתה (רע"א 22-4136-21 קים לוסטיגמן ייזום ובניה בע"מ נ' משה סטולר בע"מ (נבו 30.6.2022)).

שותפים לאותו המשרד, ושעל פי הטענה לא התקיימה ידיעה מצד אחד מבעלי הדין לבוררות על קיומו הסימולטני של הגישור.

ומעשה שהיה כך היה: הצדדים היו קשורים, ביחד עם אחרים, במערכת הסכמים מסועפת שעניינה מכירת אדמות כנסיה במסגרת הסכם קומבינציה. משנגלעו מחלוקות בענין העסקה, החליטו הצדדים להעביר לגישור שהתקיים בשני הליכים נפרדים בפני אותו מגשר. במקביל, אחד הצדדים, שבעניינו הליך הגישור כבר הסתיים, הגיש תביעה נגד צד אחר לעסקה, ואשר אותה הוסכם להעביר להכרעה בבוררות בפני בורר שהוא שותף באותו משרד ביחד עם המגשר. בפסק הבוררות שניתן, הבורר הסתמך, בין היתר, על קביעות שנעשו בהסכמי הגישור שגיבש המגשר - הוא כאמור שותפו של הבורר - ואשר נעשו בחלקן לאחר תחילתה של הבוררות.

אחד הצדדים, שלא שבע נחת מפסק הבוררות, הגיש בקשה לביטולו, ובמסגרת העלה בין היתר את הטענה שהוא לא היה מודע לכך שבעת הליכי הבוררות, אחד מהליכי הגישור (בהם הוא לא היה צד) טרם הסתיים, וכי בכל מקרה אסור היה לבורר להסכים לשמש בתפקיד כאשר הוא מודע לכך ששותפו משמש מגשר פעיל בהליך גישור בו מעורב הצד שכנגד. את הטענות הללו העלה המתנגד רק לאחר שהתקבל פסק הבוררות, לאחר כארבע שנים של הליכים שבמסגרתם הומצא לו הסכם הגישור, שכאמור הוא לא היה צד לו.

בית המשפט קיבל את הבקשה לביטול הפסק הבוררות, וקבע כי לא היה גילוי מלא לעניין סימולטניות ההליכים, לרבות מצד ב"כ הצד שכנגד במסגרת ההסכמות של מינוי הבורר: "המסקנה כי הגישור והבוררות התנהלו במשך תקופה של כשלושה חודשים, באותו המשרד, במקביל. דלתות מסתובבות. זה יוצא והנה זה בא. הגילוי מטעם המשיבים לא היה מדויק, והגילוי מטעם הבורר היה חסר".¹²

לעצם הסכמתו של הבורר לשמש בתפקידו, נקבע כי מרגע שהתברר שהבוררות נדרשת ואף נסמכת על תכנים שנקבעו בהסכמי הגישור, הבורר נקלע למצב של חוסר סיכוי מלכתחילה. בנסיבות אלו, קובע בית המשפט, משקיים חשש ל"סימביוזה בין הבורר למגשר", הבורר "אמור היה להבין את הבעייתיות אליה נקלע, שלא מרצונו, הכרוכה בהתמודדות עם טענות כנגד הסכם הגישור שנערך במשרדו ע"י שותפו, ומשכך למשוך ידיו מניהול הבוררות".¹³

ולענייננו: מן המפורסמות שהגילוי הנאות, השקיפות והימנעות מניגוד העניינים נמנים עם עקרונות היסוד שבעולמות הגישור והבוררות. הואיל והמערכת ההסכמית עליה מבוססים הליכים אלו מושתתת על יחסי אמון מוגברים, הרי שגם מחדלים של צד להליך, לרבות מניעות ושיהוי מצדו, עשויים לסגת מול מחדל שבהימנעות מתן גילוי מלא. כך, בגישבור בו הצדדים מן הסתם מודעים לשלבויות ההליכים, ועל אחת כמה וכמה במקרה של הליך גישור שרק אחד הצדדים לבוררות צד לו, והגילוי לגביו נעשה באופן חלקי, חסר ומאוחר למרות הרלוונטיות שלו הן לבוררות לגופה והן לקשרי העבודה שבין המגשר והבורר.

12 שם, סעיף 14 לפסק דינה של כב' השופטת שבח.

13 שם, בסעיפים 19 ו-23.

• • •

נסכם: כמספר המחלוקות הנדונות בהליכי יישוב הסכסוכים בדרכים חלופיות למיניהם, כך מספר האפשרויות לתקלות וקשיים שצצים ועולים לפני, תוך כדי וביחוד אחרי שניתנת התוצאה. כפי שהוצג לעיל, תקנות הגישור מעלות מיוזמתן את האפשרות ש"לאחר הפסקת הגישור רשאים בעלי הדין להסכים שהמגשר יתן חוות דעת על הסכסוך או יתמנה לבורר בסכסוך". אך בפרקטיקה יש אפשרות גם להסכמות נוספות, לרבות הפרדה בין זהות המגשר לבורר, ליווי הבוררות על-ידי הליך גישור במקביל - באופן רציף או לשיעורין.

על מנת "ליהנות מכל העולמות" שיש למודלים השונים להציע, חשוב כמובן לוודא התאמה של כל הליך לאופי המחלוקות, לצדדים ולצרכיהם. בצד זאת, ועל מנת להימנע ככל הניתן מפגיעה בתקפות התוצאה המושגת בעמל רב של כל המעורבים, כללי היסוד של ההליך הדיוני חייבים להישמר, ובראשם גילוי מלא ושלים של כל אפשרות לניגוד עניינים; וידוא מודעות הצדדים למסגרת הדיונית המוסכמת; ובמקרה של בוררות לאחר גישור - הבהרת מחויבותם לעקרונות ההליך שנבחר - על כל שלביו.

לנתבע כדאי "למשוך" את המשפט - האמנם?

עו"ד אהרון פולק¹

הפרקטיקה הקיימת בקרב עורכי דין העוסקים בליטיגציה והמייצגים נתבעים, היא למשוך את הדיון המשפטי ולדחות אותו ככל האפשר וזאת במטרה לייגע ולעייף את התובע. אותם עורכי דין מאמינים שמשירת הזמן תגרום לתובע לזנוח את תביעתו או לפחות להיות מוכן לפשרה נוחה לנתבע. אין להכחיש, כי פרקטיקה זאת מועילה לפעמים לנתבעים, אבל לא תמיד.

רבים המקרים בהם הסחבת המשפטית מזיקה דווקא לנתבעים יותר מאשר לתובעים. כדי להסביר את התובנה הזאת, אני מבקש לעסוק בזיכרון הקולקטיבי של ארגון גדול ומורכב, עדי ההגנה וניגוד האינטרסים בו נמצאת ההנהלה של הנתבע.

ידוע לכול, שתובענה המוגשת, נניח לצורך העניין, בינואר 2022, בגין אירועים שאירעו, לדוגמא בינואר 2019, הראיות בתובענה זו יישמעו, במקרה הטוב, כשנתיים אחרי הגשת התובענה. הווה אומר, שהנתבע בתיק יצטרך להעיד עובדים שהיו עדים לאירועים מלפני שלוש שנים. בשלוש שנים אלה, חלק מהעדים שכחו את האירועים, חלק אחר עזב את החברה הנתבעת, וחלק נוסף עזב את החברה הנתבעת בטריקת דלת ובכעס גדול.

במצבים כגון דא, אנו מדברים על הזיכרון הקולקטיבי הפגום של החברה הנתבעת. ניסיון החיים שלי כליטיגטור במשך עשרות שנים מלמד אותי שארגונים גדולים, מסודרים ככל שיהיו, מאבדים חלק גדול מהתיעוד של אירועים רלוונטיים למחלוקת אותה אני מנהל. לעיתים קרובות האנשים שקריטיים להגנת הנתבעת, אינם בהישג ידה ואזי הנתבעת ופרקליטיה עומדים בפני שוקת שבורה ללא עדים וללא מסמכים חיוניים להגנה. במקרים לא מעטים, קורה שפרקליט התובעים יוצר קשר עם עובדים לשעבר של הנתבעת, ואלה משתפים אתו פעולה בשמחה. כאשר נתבע שהוא ארגון גדול דוחה ודוחה את ההליך המשפטי, הוא למעשה מחליש יותר ויותר את הזיכרון הקולקטיבי של הארגון באשר לאירועים שהתרחשו. כך, נוצרת תוצאה הפוכה, בה היכולת של הארגון להתגונן, לגייס ראיות חשובות ולהביא עדים אשר יתמכו בגרסתו, נפגמת משמעותית ומעניקה יתרון משמעותי לתובע.

בניהול מאבק משפטי יש עליות ומורדות, הזדמנויות שאינן חוזרות על עצמן, ושעת כושר שלא נראה עוד. הדבר נכון במיוחד כשאנו מדברים על ההזדמנות לפשרה. ייתכן, כי התובע בנקודת זמן מסוימת יהיה מוכן להתפשר משמעותית, מאחר והוא זקוק, למשל, בדחיפות למזומנים, או מאחר ועד מטעמו אינו מוכן לשתף עמו פעולה ולהעיד לטובתו במשפט, או כל מצב רגיש אחר. במקרים הללו, התובע מעוניין לסיים בפשרה, ועל ההנהלה החכמה היעילה וההגונה של הנתבעת, לנצל שעת כושר זאת ולהתפשר. עם

1 עו"ד אהרון פולק הוא שותף בכיר וממייסדי משרד עמית, פולק, מטלון ושות'.

זאת, קורה מידי פעם שהנהלת הנתבעת, מסיבות לא ענייניות, מסרבת לפשרה, וכך הנתבעת מחמיצה הזדמנות בלתי חוזרת לסיים את העניין בדרך הטובה והנוחה ביותר.

הרטוריקה של כל אחד מבעלי הדין היא לנצח במחלוקת ולהביס את היריב, אולם רטוריקה לחוד ומטרות אמיתיות לחוד. דין הוא שהנהלה טובה ועניינית אשר דואגת לטובת החברה שבשליטתה תעשה הכול אשר לאל ידה על מנת לנהל את החברה בצורה יעילה. אין מחלוקת, שניהול משפט ארוך מצריך אנרגיות כלכליות, פיננסיות ואנושיות. בשעה שחברה מנהלת משפט, חלק משמעותי מה-Management attention מוקדש למשפט. תשומת לב כזאת, איננה פרודוקטיבית ולעיתים קרובות הנזק בגין הסבת תשומת הלב הניהולית למשפט, גדול יותר מהתוצאות המאכזבות של המשפט.

לכן, אל תתפלאו, אם תמצאו, לעיתים קרובות, את ההנהלה הפעילה של החברה נמצאת בניגוד אינטרסים עם החברה. ובמה דברים אמורים? מנהל טוב וראוי ישתדל להסיר מסדר יומה של החברה את המחלוקת כדי להמשיך וללא הפרעה, לנהל את החברה ולקדם את עסקיה. אך לא פעם, אותו מנהל נמצא בדילמה. אם יתפשר בתיק שלפניו, הנזק אשר החברה תצטרך לשאת בו עקב הפשרה יפגע בדו"ח רווח והפסד של החברה, דבר אשר יגרום, בסופו של יום לחיסרון כיס של אותו מנהל, אשר לא יוכל לקבל את הבונוס הנכסף. קיימת נטייה אצל ראשי ארגונים לא לטפל ב-"תפוח האדמה", הפושר בשלב זה, ולהעביר את "תפוח האדמה" כאשר יהיה חם מאוד לדור המנהלים הבא.

בטרם נסכם, מבקש אני להביא לפניכם תובנה חשובה. רבים חושבים, כי בבוררות בניגוד לבית המשפט, אין סדרי דין וכל הישר בעיניו יעשה. כשמדובר במוסד לבוררות כדוגמת המוסד הישראלי לבוררות עסקית של לשכת המסחר נמצא, כי קיימים סדרי דין ברורים וקפדניים ובוררים האמונים על אכיפת סדרי הדין. סדרי דין אלה מקשים מאוד על הניסיונות למשוך זמן; מייעלים את הליך הבוררות והופכים אותו למהיר, זריז ואפקטיבי.

בסיכומם של דברים ניתן לומר, כי כלל האצבע הקובע, שכדאי לנתבעת למשוך את הדיון המשפטי ולדחותו, אינו נכון לכל המקרים ובהרבה מקרים, הוא מזיק לאינטרסים של הנתבעת.

חידושי פסיקה

עו"ד דוד גולן

כללי

מפסקי הדין שנאספו בקובץ זה ניתן ללמוד על המגמות של בתי המשפט בכל הקשור להגנה על פסקי בורר:

- בתי המשפט מגינים על פסק בורר וממעטים לבטלו.
- הובהרה חובת הגילוי של הבורר.
- מעטים המקרים שבהם התקבלו בבית המשפט העליון בקשות רשות ערעור בנושאים הקשורים לפסקי בוררות.

חובות הגילוי של הבורר ומניעת נגודי עניינים.

1. בימים אלה דחה בית המשפט העליון (כב' השופט דוד מינץ) בקשת רשות ערעור על פסק דין של כב' סגנית הנשיא השופטת שבח אשר קיבלה את בקשת המשיבים לבטל את פסק הבוררות שניתן על ידי הבורר השופט (בדימ') אבי זמיר. זהו אחד המקרים הבודדים בהם בוטל פסק בוררות מחמת ניגודי עניינים של הבורר.

כב' השופט מינץ קבע כי כלל הוא שרשות ערעור בענייני בוררות תינתן במקרים חריגים בלבד בהם מתעוררת שאלה עקרונית, משפטית או ציבורית החורגת מעניינים הפרטני של הצדדים או כאשר ההתערבות נדרשת משיקולי צדק או לשם מניעת עיוות דין חמור. הדברים נכונים ביתר שאת כאשר מדובר בבקשת רשות ערעור הנסיבה על החלטה בקשר לביטולו של פסק בוררות. בית המשפט העליון קבע שאמת המידה לבחינת טענה של חובת גילוי מצד בורר בהקשר של פסלות, גם על רקע ניגוד עניינים, הינה אמת מידה מחמירה, חשש ממשי למשוא פנים, ואין די בקשר סתמי עם אחד הצדדים ובית המשפט ישעה לבקשתו רק בנסיבות חמורות ומקרים חריגים. בכך הבהיר בית המשפט הלכות שנקבעו בפרשת ארט-בי ובפרשת צ'רלטון.

במקרה זה בית המשפט המחוזי לא התעלם מהשיהוי הכבד שנפל בהתנהלות המשיבים וחייב את המשיבים בשכ"ט הבורר ותשלום הוצאות המבקשות בהליך הבוררות ב-400,000 ₪.

בהיעדר עיוות דין בנסיבות דנן נדחתה הבקשה **רע"א 4136/29 קים לוסטיגמן יזום ובניה בע"מ ואח' נגד משה סטולר ואח'** (פורסם בנוב-ב-30.6.22).

2. נוכח הדיון בדבר הפסלות שערכה הערכאה קמא מצאתי לנכון להתייחס גם לפסה"ד של בית המשפט המחוזי ר' ת"א 19027-10-21 **משה סטולר בע"מ ואח' נ' קים לוסטיגמן יזום ובניה פורסם** בנוב-ב-12.4.22.

כב' סגנית נשיא השופטת שבח ביטלה את פסק הבוררות שנתן הבורר, השופט (בדימ') אבי זמיר, אשר חייב את המבקשים בתשלום של 13.5 מיליון ₪ למשיבים.

המבקשים טענו לביטול פסק הבוררות נוכח העובדה כי במקביל התנהל גישור בין צדדים אחרים וזאת על ידי המגשר, עו"ד עמוס גבריאלי שהינו שותפו של כב' הבורר זמיר.

כב' סגנית הנשיא השופטת שבח קבעה שמלכתחילה לא היה כל סיכוי שהבורר יצא נגד ההסכמות שבהסדר הגישור שנערך על ידי שותפו. לפיכך, קבע בית המשפט כי היה על הבורר להימנע מלקבל על עצמו בוררות זו.

זאת ועוד, הבורר הסתמך על הסכם פשרה שהמגשר הגיע אליו לאור חילוקי הדעות בין הצדדים האחרים ובכך נמצא פסול.

בית המשפט המחוזי ציין גם את קיומן של עילות ביטול נוספות שנתקיימו במקרה דנן כגון: היעדר הכרעה בטענות שונות של המבקשים (סעיף 24(5) לחוק הבוררות) והיעדר הנמקה.

פסק הבוררות בוטל בכפוף לתשלום בגין הוצאות הבוררות וכן השתתפות בשכ"ט ב"כ המבקשים בסכום של 400,000 ₪.

3. ברע"א 4094/22 ברוך דוד נ' רפי גרוסי (פורסם ביום 22.6.22) דחה בית המשפט העליון בקשה למתן רשות ערעור תוך שהוא חוזר על ההלכה כי רשות ערעור בענייני בוררות תינתן במקרים חריגים בלבד בהם מתעוררת שאלה החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים או כאשר ההתערבות נדרשת משיקולי צדק או לשם מניעת עיוות דין. בית המשפט העליון קבע כי נסיבות תיק זה אינן באות בגדר המקרים המצדיקים התערבות וגם לא נגרם כל עיוות דין. אשר לבקשה לזמן את הבורר לעדות - קבע בית המשפט שזה בגדר חריג השמור למקרים נדירים ולו מהטעם של שמירת כבוד מעמד הבורר והבוררות. למרות הביקורת שנמתחה על הבורר על כי לא הכריע בבקשה להעברתו מתפקידו טרם ניתן פסק הבורר, לא היה מקום להכיר בקיומה של עילת פסלות נוכח טענותיו העמומות של המבקש. גם כאן בולטת המגמה של הגנה על פסקי בורר.

4. ברע"א 3614/19 קדמת עדן בע"מ נ' נסאר (נבו 12.8.21) קבע בית המשפט העליון כי עילת הביטול הנוגעת לחריגה מסמכות של הבורר תפורש בצמצום ובדווקנות. אין לקבוע כלל גורף אלא יש לבחון את סדרי הדין שיחולו בהתדיינות לפני הבורר ולהסיק ממנה את הסמכות הדיונית בה בחרו הצדדים. הסכמה זו עשויה להיות מפורשת או משתמעת ולהילמד מלשון ההסכמים ומהתנהגות הצדדים.

5. ברע"א 6188/21 בית יוסף יזמות נדל"ן בע"מ נ' א.י. פרויקטים ויזמות בע"מ (נבו 22.9.21) קבע כב' השופט מיניץ בהתייחס לפריט ט' לתוספת הראשונה של חוק הבוררות וקבע כי פרט ט' נועד לאפשר את ניהול התקין של הליך הבוררות, להגביר את ההגינות הדיונית בין הצדדים ולמנוע מצב בו אחד הצדדים להליך יסכלו על ידי אי היענות לצווי הבורר. במקרה זה הצוים שהוציאה הבוררת המחייבים את המשיבים בביצוע תשלומים שונים, לא נועדו לאפשר ניהול תקין של ההליך, ומשכך

- לא היה מקום להפעיל את הסמכות הקבועה בפרט ט'. החשיבות של פסק הדין היא בכך שהוא מתווה לבורר דרך התנהלות שעה שיש צורך במתן החלטות ביניים שאינן בגדר פסק בוררות או פסק ביניים.
6. בפסק הדין נשוא הפ"ב (תא) 60657-11-19 יהודה עיני נ' עמותת בית שלמה (פורסם ב-6.6.21) חזרה ב"כ סג. השופטת שבח על ההלכה לפיה משפסק הבוררות אושר והפך לחלוט, מצומצמת עילת הביטול רק לזו המנויה בסעיף 24(10) וגם זאת במקרים נדירים וחריגים.
7. ברע"א 6437/21 זהבי בלאו ושות' עו"ד מ' שכור אלפרד (7.11.21) נפסק כי:
פריט ט' לתוספת לחוק נועד לאפשר את ניהולו התקין של הליך הבוררות, להגביר את ההגינות הדיונית בין הצדדים ולמנוע מצב בו אחד הצדדים להליך יסכלו על ידי אי היענות לצווי הבורר. במקרה זה הצווים שהוציאה הבוררת המחייבים את המשיבים בביצוע תשלומים שונים, לא נועדו לאפשר ניהול תקין של ההליך, ומשכך לא היה מקום להפעיל את הסמכות הקבועה בפריט ט'.
8. ברע"א 3135/22 גרשון מסיקה נ' זבולון להב פורסם בנוב 20.6.22, נפסק כי מעורבותו של "מומחה" מטעם צד להליך הבוררות בברור וניתוח נתונים בהליך אינה נקיה מקשיים אך בנסיבות המיוחדות אין בכך כדי להצדיק התערבות "גלגול רביעי".
9. בע"א (ב"ש) 69034-12-20 ישראל סגרון נ' מימי הנגב אגודה חקלאית שיתופית בע"מ (29.6.21) חזר בית המשפט המחוזי על ההחלטה לפיה משאפשר פסק הבורר הרי הוא מחייב לכל דבר בלשונו ואין בסמכות בית המשפט לקבוע סבירותו או לשנותו.
10. בע"א 6617/22 יהודה עיני נ' עמותת בית שלמה (פורסם בנוב ב-30.11.21) נקבע כי בהתאם לסעיף 38 לחוק הבוררות ולכללי הסיווג הנגזרים ממנו, אין למערער זכות ערעור על פסק הדין בגדרו נדחתה בקשתו לביטול פסק הבוררות.
11. בפסה"ד נשוא הפ"ב י-ם 1513-08-19 בית מדרש גבוה לתורה נ' משה שלום זלצמן (נבו 13.9.21) נקבע כי בורר אינו יכול להתייעץ עם צד שלישי מבלי להודיע לצדדים עם מי התייעץ או איזו עצה ניתנה לו. על הבורר להפעיל שיקול דעת עצמאי במתן החלטתו. אמנם הבורר יכול להיוועץ בבר סמכא, אך לא יכול להעביר לאחר את ההכרעה בסכסוך או לבקש מגורם זר חו"ד ולאמצה כמות שהיא.